

ПОНЯТТЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Анотація. Формування на місцевому рівні сучасної системи місцевого самоврядування є одним із найважливіших завдань адміністративної реформи в Україні. В статті розглянуто проблеми розвитку та політико-правові умови діяльності системи місцевого самоврядування, визначено, що головним напрямом діяльності органів місцевого самоврядування є задоволення економічних, політичних, соціальних потреб людини, створення умов для гармонійного поєднання інтересів людини і суспільства.

Ключові слова: державне управління, місцеве самоврядування, політика, суспільство.

Постановка проблеми. Сучасний стан державотворення, розвиненість його політичних інститутів багато в чому залежить від життєздатності місцевого самоврядування. За роки його розбудови було сформовано в цій сфері орієнтири з реалізації позитивних змін, а також виявлено проблеми, над якими необхідно працювати на законодавчому рівні з метою їх усунення. Актуальність теми зумовлена, передусім тим, що місцеве самоврядування все впевненіше займає свою нішу в політичній системі держави. У процес розбудови місцевого самоврядування все активніше включається саме населення територіальної громади, громадські організації, політичні партії. Незважаючи на неповне законодавче врегулювання, інститут місцевого самоврядування завойовує стійкі позиції на регіональному просторі, закладає якісно нове підґрунтя для розвитку демократичних засад у суспільстві. Сьогодні вже більша частина населення територіальних громад свою долю міцно пов'язує саме з успішним функціонуванням місцевого самоврядування [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі становлення, розвитку й реформування місцевого самоврядування в Україні присвячено досить широке коло праць вітчизняних дослідників, зокрема Ф.Барановського, В.Вакуленка, А.Карася, М.Орлатого, М.Пухтинського, Г.Щедрова, О. Батанова, О.Бобровської, П.Ворони, І.Дробота, Н.Камінської, В.Куйбіди, Ю.Куца, М.С.Саханенка, Ю.Шарова та ін.

Формулювання цілей статті полягає у теоретичному дослідженні поняття місцево-

го самоврядування як політико-правового інституту та його ролі в державному управлінні.

Виклад основного матеріалу. Однією з найбільш важливих ознак побудови демократичної держави є розвиток місцевого самоврядування. У кожній державі незалежно від особливостей її політико-територіального і адміністративно-територіального устрою, форми правління, історичних, національних та інших особливостей місцеве самоврядування має специфічну форму і назву. В деяких країнах використовуються такі терміни для позначення місцевого самоврядування, як «муніципальне управління», «місцева автономія», «територіальна децентралізація» та ін. [2].

В основі місцевого самоврядування кожної держави світу лежать національні теорії місцевого самоврядування. Найбільше розповсюдження в світі отримала громадська теорія, прийнята більшістю країн Європи. В основі цієї теорії лежить ідея природних прав територіальної громади, її «суверенітету».

Основні положення організації і функціонування місцевого самоврядування в Україні закріплені в Конституції України (ст. 140), Європейській Хартії місцевого самоврядування 1985 р. (ратифікованій в 1997 р.), а також у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 1997 р., «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 2001 р.

У відповідності до ст.140 Конституції України місцеве самоврядування є правом територіальної громади — жителів села чи

добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста — самостійно вирішувати питання місцевого значення у межах Конституції і законів України [3].

Сутність місцевого самоврядування полягає у гарантованому державою праві територіальної громади, громадян і їх органів в інтересах населення вирішувати в межах чинного законодавства і під власну відповідальність значну частину місцевих питань [3].

Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст. Територіальна організація самоврядування в Україні заснована на об'єднанні загальнодержавних та місцевих інтересів [2].

Перспектива розвитку громадянського суспільства в Україні передбачає розв'язання багатьох політичних і соціальних проблем. Від цього залежить процес формування структурного скелета і громадянського суспільства, і системи органів місцевого самоврядування. Вони одночасно представлені в структурах громадянського суспільства і є елементами нової державної управлінської конструкції. На дотичних межах цих структурних перетинів увиразнюються проблеми й суперечності перетворень, що відбуваються в нашому суспільстві. Україна дедалі гостріше переживає несподіваний дратівливий парадокс: зростає тривога, що посилення формальної української влади рік у рік стає загрозою для української національно-культурної ідентичності. Водночас поглиблюється розкол між владою й народом, що характеризується посиленням недовіри до державних інституцій. Якщо таку тенденцію не усунути, то виникає цілком реальна загроза делегітимізації влади з боку суспільства [4].

Громадянське суспільство — це конкретний спосіб інституалізації демократії та сфера для добровільного об'єднання громадян з метою реалізації їх інтересів. Громадянське суспільство — це особливий феномен для публічної сфери, де ті чи інші суб'

екти шляхом активної добровільної діяльності забезпечують реалізацію власних цілей суспільного життя. Варто взяти до уваги, що початкові процеси формування структур громадянського суспільства тривалий час матимуть складний суперечливий характер, який виявлятиметься в особливих умовах закамфльованого політичного впливу, коли держава та політичні партії всіляко їх підпорядковуватимуть і використовуватимуть для реалізації своїх кон'юнктурних політичних завдань. Система державних органів безпосередньо не може займатися регуляторною діяльністю громадських інституцій. Для цього посттоталітарні політичні системи створюють певні координаційні та дорадчі структури, які приховано справлятимуть урядовий вплив, як це практикувалося за часів соціалізму.

Процес структуризації публічної сфери за сучасних умов є дещо ускладненим. В Україні замість «громадянського суспільства» сформовано криміналізоване клієнтальне суспільство, за умов якого демократичні політичні інститути існують як квазіутворення» [5]. Бюрократично-управлінська система паралізувала діяльність державних органів, а політична — підпорядкувала їх існування забезпеченню кланово-олігархічних інтересів.

Лише зміна парадигми управління державою, послідовне проведення реформування місцевого самоврядування, територіальної організації влади в Україні, вдосконалення існуючої системи управління на місцях, розширення повноважень органів місцевого самоврядування сприятиме побудові місцевої влади на засадах демократії [6].

Перш за все, потребують ефективного та швидкого вирішення проблеми правового та інституційного характеру. Щоби вирішити проблему на рівні територіальних громад, необхідно об'єднати зусилля громад і їх територій та фінансова підтримка держави.

1 квітня 2014 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України було схвалено «Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні». Метою Концепції є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для ство-

рення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад [7].

Метою Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» є створення правових умов та можливостей для посилення гарантій місцевого самоврядування; сприяння створенню сільських територіальних громад; формування ефективно діючих рад та їх виконавчих органів, головним завданням яких має стати поліпшення забезпечення потреб громадян, якісне надання їм необхідних спеціальних послуг; забезпечення сталого розвитку відповідних територій, ефективного використання бюджетних коштів [8].

Закон України «Про співробітництво територіальних громад» розроблено з використанням кращого європейського досвіду. Він визначає організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми, механізми такого співробітництва, його стимулювання, фінансування та контролю, підстави та особливості припинення співробітництва, оскільки чинне українське законодавство передбачає тільки загальні рамки впровадження міжмуниципального співробітництва, допускає об'єднання ресурсів органів місцевого самоврядування для вирішення спільних проблем, але не містить правових норм, які б дозволяли таке співробітництво [9].

Подальший, динамічний розвиток місцевого самоврядування можливо забезпечити лише через удосконалення відповідного нормативно-правового поля, яке має врегулювати питання організації та діяльності суб'єктів місцевого самоврядування та його забезпечення.

Список літератури:

1. Возний С.О. Поняття місцевого самоврядування як політико-правового інституту / С.О. Возний // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2014. - №1. - С.82-87.
2. Мельник А. Ф. Державне управління : підручник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна; за ред. А. Ф. Мельник. – К. : Знання, 2009. – 582 с.
3. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – Х. : Фоліо, 1998. – 48 с.
4. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях / А. Карась. – К. ; Львів : Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 520 с.
5. Барановський Ф. В. Європейська інтеграція та демократичний розвиток України: концептуальний аналіз взаємовпливу /

Самоврядування, як і незалежність, не можна запроваджувати наказами, декретами чи законами. Для підвищення дієвості впливу на стан соціально-економічного розвитку та виведення країни із кризи створюється нова сучасна система державного управління шляхом проведення адміністративної реформи.

Одним із найважливіших завдань цієї реформи є формування на місцевому рівні сучасної системи місцевого самоврядування. Адже життєвий рівень населення в підсумку залежить від рівня роботи відповідних органів самоврядування та влади. Тому й головний напрям діяльності органів місцевого самоврядування полягає в задоволенні економічних, політичних, соціальних потреб людини, створенні умов для гармонійного поєднання інтересів людини і суспільства .

Висновки. Громадянське суспільство стає конкретним засобом інституалізації демократії та сферою для добровільного об'єднання громадян з метою реалізації їхніх інтересів. Місцеве самоврядування набуває іншого рольового статусу: з виконавця державно-владного замовлення надання відповідних послуг самоврядні осередки стають організаторами відповідної управлінської системи, яка розв'язує проблеми місцевого значення через громадські структури. Саме в такий спосіб діють структури місцевої демократії в розвинених країнах світу [2].

Одним із найважливіших завдань адміністративної реформи в Україні є формування на місцевому рівні сучасної системи місцевого самоврядування. Адже життєвий рівень населення в підсумку залежить від рівня роботи відповідних органів самоврядування та влади. Тому й головний напрям діяльності органів місцевого самоврядування полягає в задоволенні економічних, політичних, соціальних потреб людини, створенні умов для гармонійного поєднання інтересів людини і суспільства [6].

Ф. В. Барановський. – Луганськ : Елтон-2, 2007. – 407 с.

6. Звіздай О.В. Нормативно-правові засади розвитку місцевого самоврядування в Україні / О.В. Звіздай // Актуальні проблеми державного управління. – 2015. - №1(47).- С.242-249.

7. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. – Режим доступу : [http// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)

8. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. № 157-VIII. – Режим доступу : [http//www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)

9. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р. №1508-VII. – Режим доступу : [http//www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)

Summary.

Raising of problem. The current state of state, development of its political institutions largely depends on the viability of local governments. Over the years its development has been formed in this area landmarks to implement positive changes and found problems that need to work on the legislative level to address them.

Basic material of research. One of the most important aspects of a democratic state is the development of local government. In each state, regardless of the features of its political - territorial and administrative-territorial structure, form of government, historical, national and other features of the local government has a specific form and name. In others, the following terms to refer to local government, "municipal government", "local autonomy", "territorial decentralization" and others.

Local government is carried out by territorial communities of villages, towns, both directly and through the village, town and city councils and their executive bodies and through district and regional councils, which represent common interests of territorial communities of villages, towns and content. The territorial organization of government in Ukraine based on the integration of national and local interests.

First of all require effective and rapid solution to the problem of legal and institutional nature. To solve the problem at the level of communities, it is necessary to unite efforts of communities and their territories, and need financial support from the state.

Self, like independence, can not implement the orders, decrees or laws. To increase the efficiency of impact on the socio-economic development and the country out of the crisis, a new modern system of government through administrative reform.

One of the most important tasks of this reform is to develop locally a modern system of local government. After living standards ultimately depend on the level of the relevant bodies and government authorities. Therefore, the main direction of local government is to meet the economic, political, social, human needs, creating the conditions for the harmonious combination of interests of man and society.

Conclusions. One of the most important tasks of the administrative reform in Ukraine is forming locally a modern system of local government. After living standards ultimately depend on the level of the relevant bodies and government authorities. Therefore, the main direction of local government is to meet the economic, political, social, human needs, creating the conditions for the harmonious combination of the interests of man and society.